

М.В. АКІНШАВА, А.В. БРАДЗІХІНА

The paper analyzes the main attributes of aesthetics of postmodernism, which found the most vivid expression in the modern Belarusian prose: intertextuality, game, “death of the author”, mystification. The author examines the specifically Belarusian phenomenon of National art, which has no analogues in the world literature.

Ключавыя словы: постмадэрнізм, гульня, іронія, інтэртэкстуальнасць, містыфікацыя

Постмадэрнізм – светапоглядная сістэма, якая рэалізавалася ва ўсіх сферах чалавечай дзейнасці. Адным з самых папулярных прыёмаў гэтай эстэтыкі ў сучаснай беларускай прозе з’яўляецца прыём інтэртэкстуальнасці, якая праяўляецца на розных узроўнях: уласна інтэртэкстуальнасць, пара-, мета-, гіпер- і архітэкстуальнасць, што выразна заўважаецца ў творах такіх пісьменнікаў, як С. Балахонаў (раман «Імя грушы»), М. Мартысевіч (кніга «Цмокі лятуць на нераст»), А. Дынько (раман-цытата «1982»), У. Арлоў (цыкл «Полацкія апавяданні», аповесць «Ордэн Белай Мышы») і інш. У выніку згаданыя тэксты характарызуюцца шматузроўневай і інтэлектуальнасцю. Цытаты і алюзіі апелююць да самых разнастайных галін чалавечай дзейнасці: фальклору, музыкі, кіно, жывапісу, літаратуры, філасофіі і інш.

Нярэдка выкарыстоўваюцца ў сучаснай беларускай прозе і прыёмы іранізавання, парадзіравання, гульні і містыфікацыі, якія служаць для рэалізацыі прынцыпаў сац- і нац-арта, апошні з’яўляецца спецыфічна беларускім феноменам. Прыкладам могуць служыць творы А. Лукашука (раман «1982»), Л. Дранько-Майсюка (цыкл апавяданняў «Пра тое, як я...»), Р. Ізмарцэвіча (апавяданні «Вярніце мне частку мяне», «Службовыя клопаты Мікалая Карлавіча», «Цяжкі шлях вяртання»), А. Бахарэвіча (апавяданне «Nightclubbind») і інш. У такіх тэкстах развенчванню, дэміфалагізацыі падлягаюць шаблоны савецкага і нацыянальнага мастацтва і тым самым сцвярджаюцца постмадэрнісцкія прынцыпы шматварыянтнасці ісціны і разнастайнасці трактовак ідэі. Агульны камічны эфект тут заснаваны на інтэлектуальнай гульні, якая прымушае чытача разгадаць усе алюзіі і намёкі, якімі насычаны тэксты. Разам з тым іронія ў сучаснай прозе можа мадыфікавацца ў з’длівы сарказм, парушаючы постмадэрнісцкія прынцыпы імаральнасці, адсутнасці ідэалаў, эмацыянальнай нейтральнасці смеху.

Прынцып постмадэрнісцкай гульні ў спалучэнні з дэканструкцыяй найбольш выразна адбіўся ў жанрах літаратурных містыфікацый («Здані і пачвары Беларусі» У. Ахроменкі і М. Клімковіча, «Звяры-суйчыннікі» С. Харэўскага, «Гісторыя савецкай беларускай літаратуры» І. Сідарука) і фіктыўнай гістарыяграфіі («Saha rpa Klimentkau» Яна Какупалы і інш.). Калі ў аснову апошняга жанру пакладзена гульня з часам і прасторай, то ў першым гратэскава-парадыйна, квазінавукова асэнсоўваюцца рэаліі гэтай прасторы. Адметна, што ў цэнтры беларускіх літаратурных містыфікацый і фіктыўных гістарыяграфій, скіраваных у мінулае, знаходзіцца нацыянальная праблематыка, пазначаная нават у назвах многіх твораў.

У айчыннай прозе мяжы тысячагоддзяў рэалізуецца таксама прынцып «постмадэрнісцкай чуйнасці» (творы І. Бабкова «Адам Клакоцкі і ягоныя цені», Ю. Станкевіча «Пятая цэнтурыя, трыццаць другі катрэн», «Ліст у галактыку “Млечны Шлях”», М. Мартысевіч «Цмокі лятуць на нераст»), заснаваны на прыёмах фрагментарнасці, калажнасці, эклектызме, полістылістычнасці, мазаічнасці тэксту як выніку бачання постмадэрністамі свету як хаосу. У такіх творах вектар аўтарскага пошуку скіраваны ўжо не ў мінулае краіны, а на найбольш актуальныя пытанні сучаснасці. Спалучэнне ў тэксце самых разнастайных манер – ад навукова-папулярнага стылю і плыні свядомасці да слэнгавай мовы і выкарыстання клішэ масавай літаратуры – спрыяе адыходу ад класічнай мадэлі мастацтва, адмаўленню творцаў ад межаў.

Менш актыўна, чым папярэдне акрэсленыя, рэалізуецца ў сучаснай беларускай прозе прынцып «аўтарскай маскі». Прыклады рэалізацыі названага прыёму назіраюцца ў раманах І. Бабкова «Адам Клакоцкі і ягоныя цені», С. Балахонава «Імя грушы», у апавяданнях Прафесара Каркарана «Кіно і немцы», І. Сіна «Карнавал на вуліцы Гідраўлічнай», дзе «аўтарская маска» часцей служыць інтэгруючым звязкам для разнародных элементаў мастацкага тэксту.

ПРАГМАТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ПАРЕМИЙ (НА МАТЕРИАЛЕ СОВРЕМЕННОЙ АНГЛО-АМЕРИКАНСКОЙ ПРОЗЫ)

О.Г. БАЛАМУТ, Е.Н. ЯСЮКЕВИЧ

The article deals with the realization of the communicative and pragmatic potential of proverbs in modern Anglo-American fiction

Ключевые слова: паремии, прагматика, трансформации паремий